

UNIVERSITATEA "ALEXANDRU IOAN CUZA" din IAȘI

Școala Doctorală de Istorie

ANUNȚ

La data de 23.09.2021, ora 11:00, dra. BALAN A. IANA va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul **RELAȚII ROMÂNNO-RUSE ÎN PERIOADA NEUTRALITĂȚII ROMÂNIEI (1914-1916)**, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul ISTORIE.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Prof.univ.dr. Liviu Pilat, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași

Conducător științific:

Prof.univ.dr. Gheorghe Cliveti, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași

Referenți:

Prof.univ.dr. Ioan Bolovan -m.c.A.R., Universitatea "Babeș Bolyai" Cluj Napoca

Prof.univ.dr. Vasile Docea, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof.univ.dr. Mihai Cojocariu, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Istorie.

Link-ul susținerii tezei de doctorat:

<https://uaic.webex.com/uaic/j.php?MTID=m9d364080f6a5a89866f2b6ee7ee5591a>

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE

**Relații româno-ruse în perioada neutralității României
(1914-1916)
-Rezumatul tezei de doctorat-**

**Coordonator științific,
Prof. univ. dr. Gheorghe CLIVETI**

**Doctorand,
Iana BALAN**

**IAȘI
2021**

CUPRINS

Abrevieri.....	5
Introducere.....	6
Obiectul cercetării.....	6
Istoriografia problemei.....	6
Obiectivele cercetării. Metodologie.....	13
Capitolul I. Contextul istoric și politic al relațiilor româno-ruse, de la sfârșitul secolului XIX la declanșarea Marelui Război.....	16
I.1.Politica externă a României: de la sfârșitul secolului XIX la izbucnirea războiului.....	16
I.1.1. Relațiile româno-ruse la sfârșitul secolului XIX-începutul secolul XX. Vecinătatea cu Marile Imperii.....	16
I.1.2. Războaiele Balcanice – premisă pentru apropierea româno-rusă?.....	27
I.2.Politica externă a Rusiei la sfârșitul secolul XIX-începutul secolului XX.....	38
I.2.1.Fundamentele ideologice ale politicii externe ruse.....	38
I.2.2. Politica externă a lui Nicolae al II-lea. Obiective, direcții și episoade delicate pentru diplomația rusă.....	42
I.3.Tatonări dinastice: relațiile dintre familiile suverane ale României și Rusiei..	52
I.4.Relățiile româno-ruse și problema Basarabiei. Sărbătorirea sau comemorarea anexării Basarabiei?.....	57
I.4.1. Centenarul anexării Basarabiei. Organizarea momentului la Chișinău.....	57
I.4.2. Comemorările anexării Basarabiei în Vechiul Regat și reacțiile din presa vremii.....	61
I.5. Vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța.....	72
I.5.1. Inițiativele diplomatice, organizarea și desfășurarea evenimentului...72	
I.5.2. Reacții diplomatice și în presa vremii.....	95
I.5.3. Dezvelirea monumentului țarului Alexandru I la Chișinău în prezența familiei imperiale ruse.....	106
Capitolul II. Relații româno-ruse în contextul „Convenției” din 1914.....	117
II.1. Declanșarea Marelui Război. Poziția guvernului de la București.....	117
II.1.1. Criza din iulie. Primii pași spre negocieri româno-ruse.....	117
II.1.2. Consiliul de Coroană de la Sinaia.....	129

II.2. Reacții privind poziția României. Desfășurarea negocierilor româno-ruse.....	137
II.2.1. Mersul negocierilor româno-ruse. Pașii spre semnarea „Convenției”.....	137
II.2.2. Basarabia și Bucovina în contextul negocierilor româno-ruse.....	158
II.3. „Convenția” româno-rusă din 18 septembrie/1 octombrie 1914.....	161
II.3.1. Semnarea „Convenției” româno-ruse.....	161
II.3.2. „Convenția” româno-rusă: opiniile presei și ale cercurilor politice.....	164
II.3.3. Implicarea regelui Carol I: neștiință sau aprobare tacită?.....	173
II.3.4. Succes al diplomației românești sau greșeala „fatală” a lui Sazonov?.....	175
II.4. Problema transportului munițiilor spre Imperiul Otoman.....	183
II.5. Relațiile româno-ruse la sfârșitul anului 1914.....	189
II.5.1. Moartea regelui Carol I.....	189
II.5.2. Situația generală la sfârșitul anului 1914. Relațiile București-Petrograd după semnarea „Convenției”.....	192
Capitolul III. Dispute și concesiile teritoriale. Relațiile București-Petrograd în 1915.....	204
III.1. Intensificarea negocierilor româno-ruse. Interese geo-strategice și naționale.....	204
III.1.1. Între intervenție și neutralitate. Negocierile româno-ruse și problema strâmtorilor.....	204
III.1.2. Predilecția pentru Paris și Londra în detrimentul Petrogradului...	222
III.2. Presiuni, dispute și concesiile teritoriale pentru intervenția României.....	226
III.2.1. Insistențe ale diplomației ruse pentru intervenția României.....	226
III.2.2. Limitele conciliatorismului rus și al cererilor românești.....	231
III.3. „Incidente diplomatice”. „Momentul de rătăcire” a lui Ionel Brătianu.....	250
III.3.1. „Limita posibilităților”: Presiuni și interesele României și Rusiei în cadrul trasării frontierelor.....	250
III.3.2. România intră în război?...În momentul oportun.....	260

III.3.3. Consecințele „incidentului Poklewski”. Pretenții ale Petrogradului.....	267
III.4. Noi direcții ale dialogului româno-rus. Încercări de a veni în ajutorul Serbiei.....	271
III.4.1. Schimbări în cadrul Stavkăi. O nouă perspectivă în privința intervenției românești?.....	271
III.4.2. Agitație pe Frontul Balcanic. Eforturi ale diplomației ruse pentru salvarea Serbiei.....	275
III.5. Contrabandă și tranzit militar pe teritoriul României. Interese și reacții ale Petrogradului.....	292
III.6. Misiuni ruse în România: interese, obiective și rezultate.....	300
Capitolul IV. O nouă etapă a negocierilor româno-ruse. Calea spre intervenție.....	308
IV.1. Poziția Petrogradului privind intervenția României. Dezacord și planuri de acțiune.....	308
IV.1.1. Din nou neutralitate sau intervenție: Stavka versus Pevcheskii Most.....	308
IV.1.2. Rusia preia inițiativa? Delegarea lui Tatarinov la București.....	319
IV.1.3. Misiunea lui Nicolae Filipescu în Rusia.....	328
IV.2. Presiuni în cadrul negocierilor româno-ruse. Rolul Parisului în dialogul București-Petrograd.....	332
IV.2.1. Mersul dialogului româno-rus sub amprenta neîncrederii și presiunilor.....	332
IV.2.2. Influența Parisului în cadrul negocierilor româno-ruse.....	344
IV.3. Ofensiva Brusilov. Catalizator al negocierilor și intervenției românești?..	360
IV.4. Ultimele pregătiri diplomatice ale convențiilor politică și militară.....	368
Capitolul V. „Acum ori niciodată”. Intrarea României în război.....	391
V.1. Semnarea Convențiilor politică și militară.....	391
V.2. Consiliul de Coroană de la Cotroceni.....	400
V.3. România declară război Austro-Ungariei.....„Momentul oportun?”.....	405
V.4. Cooperarea armatelor României și Rusiei: planuri, asumări și responsabilități.....	410
V.5. Reacții privind intervenția României. Culpa dezastrului armatei române..	418
Concluzii.....	426
Bibliografie.....	433

*Relații româno-ruse în perioada neutralității României (1914-1916)**

Primul Război Mondial a prezentat, în special în ultimii ani, un interes deosebit pentru istoricii români și străini, marcând, în acest fel, Centenarul primei conflagrații mondiale. Diversitatea studiilor legate de acest subiect au inspirat cercetătorii să dezvolte direcții noi de studiu și perspective diferite de abordare a subiectului. Depășind clasicele, dar mereu utilele, analize politice și militare, atenția a fost îndreptată spre istoria socială, culturală și economică. În același timp, deschiderea arhivelor și publicarea unor tomuri consistente de documente sau literatură autobiografică au oferit nu doar un imbold pentru cercetare, ci și argumente noi în decriptarea evenimentelor. Stimulată de acest context istoriografic, dar și de importanța intrinsecă a raporturilor României cu vecinul de la Răsărit, în dinamica generală a războiului, cercetarea *Relații româno-ruse în perioada neutralității României (1914-1916)* surprinde un capitol des invocat și dens, dar mai puțin pătruns în intimitatea lui. Este o abordare mai curând clasică, în orizontul istoriei diplomatice, cu doar câteva digresiuni în tematica militară, ce poate oricând constitui o cercetare autonomă, dar esențială pentru a înțelege țesătura de interese, intrigi, argumente și contrapropuneri. Ne-a interesat mai curând procesul decizional și de negociere, pe fundal european, decât concretizarea și funcționarea alianței româno-ruse. De aceea, limitele cronologice sunt justificabile, iar limitarea la perioada neutralității firească. Războiul, deși materializează și finalizează, este o altă etapă, ce merită o atenție aparte.

Interpretarea pe care o propunem se încadrează în categoria unei lucrări clasice a relațiilor internaționale, cu prezentarea și analiza relațiilor româno-ruse. Structurată în cinci capitole, încadrarea temporală a cercetării noastre excede anii de referință ai tezei, pentru a realiza, mai întâi, o incursiune la sfârșitul secolului XIX, încadrând analiza în contextul politic european, apoi am urmărit obiectivele noastre până la intrarea României în război.

În primul capitol, *Contextul istoric și politic al relațiilor româno-ruse, de la sfârșitul secolului XIX la declanșarea Marelui Război*, am analizat diacronic politica externă românească de la „momentul Berlin” la apropierea de Rusia. Intenția a fost justificată de constatările istoriografiei române, dar și a celei ruse, că anul 1878 a trasat o linie de demarcație între București și Sankt Petersburg. După acel moment, cercurile politice române nu au mai catalogat Rusia drept un potențial aliat. În cadrul cercetării

---

* Cercetare finanțată prin proiectul „Prin burse doctorale spre o nouă generație de cercetători de elită”, cod contract POSDRU/187/1.5/S/155397, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

noastre am identificat motivațiile apropierei de Rusia la finalul primei decade a secolului XX. De asemenea, în oglindă, am prezentat politica externă a Imperiului Rus la sfârșitul secolului XIX până la declanșarea Marelui Război. Astfel, am identificat factorii ce au dus la apropierea româno-rusă, dar și a direcțiilor politicii externe ruse și a obiectivelor acesteia. În cadrul aceluiași capitol am menționat relațiile dinastice dintre familiile suverane ale României și Rusiei prin semnalarea vizitelor reciproce și a legăturilor matrimoniale.

Primul capitol l-am completat cu unele momente festive și simbolice, momente aniversare și protocolare. Astfel, am făcut referiri la momentul Centenarului anexării Basarabiei și la vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța, în iunie 1914. Am prezentat festivitățile de celebrare a Centenarului prin compararea evenimentelor de la Chișinău cu cele din orașele din Vechiul Regat, identificând totodată dualitatea caracterului cultural și politic al manifestărilor. În privința vizitei țarului, am încercat să identificăm rolul acesteia în apropierea româno-rusă. De asemenea, am urmărit să comparăm reacțiile cercurilor diplomatice, dar și ale presei privind „momentul Constanța 1914”.

Al doilea capitol, *Relații româno-ruse în contextul „Convenției” din 1914*, cuprinde prezentarea sintetică a contextului regional și european a declanșării Marelui Război și caracterul dialogului româno-rus în cadrul acestui context. Capitolul cuprinde primele etape ale negocierilor româno-ruse și evoluția lor în cadrul Crizei din iulie, a Consiliului de Coroană de la Sinaia și impactul acestor evenimente asupra politicii externe a ambelor state. Un accent deosebit a fost evoluția de context, factorii implicați și etapele semnării „Convenției” din toamna anului 1914. Importanța acestui eveniment pentru evoluția ulterioară a relațiilor româno-ruse în cei doi ani de neutralitate, a fost una notabilă. Pornind de la moment, am acordat o atenție deosebită, prin prezentarea comparativă a avantajelor și dezavantajelor, impactului semnării „Convenției” pentru România, Rusia, și pentru aliați. Ulterior, am prezentat evoluția relațiilor româno-ruse după semnarea „Convenției”, în contextul tratativelor româno-ruse la începutul anului 1915.

Capitolul al treilea, *Dispute și concesiuni teritoriale. Relațiile București-Petrograd în 1915*, cuprinde analiza dialogului româno-rus în anul 1915, o perioadă în care beligeranții au conștientizat că erau implicați într-un război de durată, de uzură, ceea ce a dus la necesitatea atragerii de noi aliați. Perioada a fost una foarte intensă din punct de vedere militar, dar și diplomatic. Guvernul român a fost tentat constant de Guvernul rus în favoarea intervenției, în ciuda „Convenției” din toamna anului 1914. Însă, opțiunea Petrogradului, la un moment dat, nu părea favorabilă Bucureștiului. Pornind de la această

constatare, am identificat cauzele deciziei românești de a purta tratative cu Londra și Parisul în detrimentul diplomației ruse. De asemenea, în această conjunctură diplomatică dificilă, am identificat condițiile înaintate de București pentru intervenția sa și le-am analizat atât din punctul de vedere al intereselor Bucureștiului, cât și al perspectivei Rusiei. Pe de o parte, diplomația românească a urmărit interesele sale naționale prin încadrarea statului în granițe naturale: Prut, Tisa, Dunăre. Pe de altă parte, Rusia a considerat exagerate condițiile Bucureștiului, urmărind propriile interese în Balcani, dar și cele ale slavilor de sud. Fluctuațiile liniilor frontului au determinat Rusia să aibă o părere la fel de instabilă. Stavka a preferat neutralitatea României din cauza granițelor problematice ale acesteia. Intervenția Italiei a diminuat tot mai mult rolul României, însă problemele alianțelor Antantei pe propriile fronturi au determinat concesii maxime și chiar forțau Bucureștiul să intervină în acțiune. Totuși, o intervenție a României la acel moment ar fi însemnat un eșec total, situație conștientizată de Rusia și de aliații săi. Consensul la care au ajuns părțile a fost avantajos pentru toți. Antanta a obținut interdicția tranzitului militar spre Imperiul Otoman, în timp ce România a obținut delimitările teritoriale care aveau să stea la baza negocierilor din 1916.

Mersul relațiilor româno-ruse a fost constant marcat de reticență, conciliatorism și tensiuni. Acesta a fost fluctuant și instabil, fiind determinat de mai mulți factori strategici, economici și naționali. De asemenea, am punctat schimbările în aparatul de conducere rus și impactul acestora asupra negocierilor româno-ruse. Fără a oferi prea multe detalii asupra acestor schimbări ele trebuiau menționate, deoarece au fost schimbări majore în structurile decizionale ruse.

Al patrulea capitol, *O nouă etapă a negocierilor româno-ruse. Calea spre intervenție*, pune accent pe analiza părerilor cercurilor politice și militare ruse, care de cele mai multe ori s-au contrazis pe parcursul celor doi ani de negocieri în privința poziției României. Am analizat comparativ poziția privind intervenția României în cadrul cercurilor politice și militare ruse, dar și natura presiunilor și concesiilor pentru acceptarea condițiilor Bucureștiului necesare intrării în război. De asemenea, am identificat pașii, condițiile și concesiile spre semnarea convențiilor politice și militare.

Anul 1916 a fost unul dificil atât din punct de vedere militar, cât și diplomatic. Acest aspect s-a reflectat major asupra relațiilor româno-ruse. Statele au urmat realizarea propriilor interese și nu au vrut să cedeze. România a ținut îndeplinirea dezideratelor naționale, extinderea maximă și obținerea garanțiilor necesare nu doar din partea Rusiei, dar și al aliaților acesteia. Comparativ cu 1915, Bucureștiul a insistat pe condiția egalității

la viitoarea conferință de pace. De cealaltă parte, Rusia a urmărit în continuare apărarea intereselor sale în zonă, dar și pe cele sârbești. Totuși, era sub presiunea Londrei și în special a Parisului care erau interesați de intervenția României, în ciuda „revoltelor” diplomaților ruși împotriva unor asemenea constrângeri.

Reticența și ezitățile, neînțelegerile și comentariile părților au întârziat semnificativ semnarea convențiilor și ulterior intervenția României. Poziția guvernului de la București a fost una realistă, în ciuda presiunilor și a ultimatumului „acum ori niciodată”. Ionel Brătianu a controlat procesul negocierilor, iar respingerea „convenției Rudeanu” a fost de fapt o dovadă că dorea să aibă asigurate toate condițiile și să nu piardă nici o etapă a negocierilor. Rusia a fost nemulțumită în continuare de condițiile românești, mai ales în privința forțelor din Dobrogea, însă presiunile aliaților dar și propriile dificultăți de pe front au determinat-o să accepte și să aprobe semnarea convenției politice și a celei militare.

Ultimul capitol, „*Acum ori niciodată*”. *Intrarea României în Război*, este unul mai mic ca dimensiune în care am urmărit să prezentăm prevederile convențiilor politică și militară. Am încercat să identificăm motivațiile ce au determinat Petrogradul să cedeze, iar Bucureștiul să declare războiul. Am prezentat decizia și neînțelegerile din cadrul Consiliului de Coroană de la Cotroceni, la fel cum l-am prezentat și pe cel de la Sinaia. De asemenea, am încercat să răspundem la întrebarea dacă a fost „momentul oportun” pentru o intervenție a României și dacă părțile semnare ale convențiilor politică și militară au respectat prevederile acestora.

Relațiile româno-ruse din perioada neutralității României au fost marcate de neîncrederea și reticența istorică. Lecția din 1878 l-a determinat pe Brătianu să își ia toate măsurile de siguranță și să obțină toate garanțiile nu doar din punct de vedere bilateral, dar și multilateral, pentru a evita reinterpretarea înțelegerii în sensul dorit de Petrograd și transformarea în victima propriului aliat. Rusia, la rândul său, a fost și ea reticentă față de România, având o politică îndreptată mai mult spre Bulgaria și a evitat să susțină crearea unei Români Mari. Reticența sa a fost întotdeauna aflată sub presiunile Parisului. Franța a fost interesată de intervenția României și pe parcursul celor doi ani de negocieri a chemat Petrogradul să fie mai conciliant față de București.

Pasul decisiv al României a fost salutat de aliații Antantei, care au catalogat intervenția Bucureștiului drept o acțiune salvatoare. El a oferit garanția că transportul produselor petroliere și alimentare spre Centrali va fi interzis definitiv, această problemă fiind o constantă a dialogului româno-rus, dar și al celui dintre București, Paris și Londra.

Reacțiile au fost pozitive, deoarece pe lângă victoria strategică a fost și una morală. Reușita atragerii unui nou aliat a reprezentat o lovitură semnificativă pentru tabăra adversă, iar numărul soldaților Armatei române „a fermecat” părțile. Totuși, înflăcărarea a fost de scurtă durată, victoriile rapide nu au putut fi fructificate, iar teritoriile ocupate nu au putut fi menținute, euforia lăsând locul acuzațiilor reciproce privind asumarea responsabilităților și respectarea prevederilor convențiilor politică și militară.

În final, ne exprimăm regretul privind imposibilitatea cercetării documentelor inedite din arhivele ruse. Acest minus asumat al demersului nostru este compensat prin parcurgerea consistentelor volume de documente publicate în perioada interbelică, de istoricii sovietici, care din resorturi ideologice au realizat o operă cuprinzătoare, cu surse relevante. De asemenea, esențială în studiul relațiilor româno-ruse este cercetarea documentelor Stavkăi, mai ales în ceea ce privește strategia militară demers facilitat de preocupările recente ale istoricului Vasiliy Kashirin. Teza noastră nu reflectă decât un stadiu al cercetării în domeniu, fatalmente perfectibil și ajustabil, dar, sperăm, important pentru efortul mai amplu de recuperare a faptelor și relectură a textelor consacrate Primului Război Mondial.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Izvoare inedite

Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (AMAE)

AMAE, fond Primul Război Mondial, E1, fond 71/1914, vol. 9 (E1b Rusia; E1e Rusia; E1h Rusia), vol. 33, vol. 50.

AMAE, fond Primul Război Mondial, E 2, partea a II-a, vol. 11, vol. 12, vol. 13, vol. 14, vol. 29, vol. 30, vol. 32, vol. 39, vol. 43.

Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC)

ANIC, fond Boldur Alexandru, dosar III/69

ANIC, fond Brătianu, dosar 607.

ANIC, fond Casa Regală Oficial, vol. II, dosar 61/1914, dosar 66/1914, dosar 73/1914, dosar 13/1915, dosar 15/1915, dosar 16/1915, dosar 29/1915, dosar 30/1915, dosar 32/1915, dosar 16/1916, dosar 19/1916, dosar 20/1916, dosar 38/1916, dosar 41/1916.

ANIC, fond personal Constantin Diamandi, dosar 27, dosar 28/1914, dosar 29, dosar 30 vol . I, dosar 103, dosar 104, dosar 107, dosar 108, dosar 110, dosar 112, dosar 113, dosar 118, dosar 120, dosar 122, dosar 123, dosar 127, dosar 131, dosar 136, dosar 139, dosar 147.

ANIC, fond Consiliul de Miniștri, dosar 1(3)/1913, dosar 2/1913.

ANIC, colecția microfilme, Arhiva URSS, rola 38, rola 39, rola 40, rola 54.

ANIC, colecția microfilme Franța, rola 140, rola 177, rola 261, rola 316.

Agenția Națională a Arhivelor (Republica Moldova)

ANA, fond 2, Kantselyariya gubernatora Bessarabii, dosar 9439, dosar 9440.

Idem, fond 208, Prazdnovaniye 100 letiya prisoyedineniya Bessarabii k Rossii, dosar 4548.

Idem, fond 208, Ukazy Kishinevskoy Dukhovnoy Konsistoriy otnositel'no prazdnovaniya 300-letiya tsarstvovaniya Doma Romanovykh, dosar 4547, dosar 5033.

Biblioteca Academiei Române (BAR)

BAR, Sala Manuscrise, Arhiva familiei Brătianu, mapa VI.

BAR, Sala Manuscrise, Arhiva I. I. C. Brătianu, II varia 2; II Imprimare 1.

BAR, Sala Manuscrise, *Două capitole dintr-un studiu asupra participării României la Primul Război Mondial*.

BAR, Sala Manuscrise, G.A. Dabija, *Pregătirea diplomatică a Războiului României*.

BAR, Sala Manuscrise, Istorie.

Biblioteca Națională a României (BNR)

BNR, Sala Colecții Speciale, Fond Brătianu, dosar IX/9-71, dosar LV/2-669, manuscris 11109.

BNR, Sala Colecții Speciale, Fond Brătianu, telegrame 1914-1915-1916, dosar IX/3-66.

BNR, Sala Colecții Speciale, Fond Kogălniceanu, dosar LII/4-714

Izvoare Editate

130 de ani de relații diplomatice româno-ruse. Album de documente, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2008.

1918 la Români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Documente externe 1879-1916, vol I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

British Documents on Foreign Affairs: Reports and papers from the Foreign Office confidential print, part I, From the Mid-Nineteenth Century to the First World War, Series A, Russia, 1859-1914, vol. 6, Russia, 1910-1914, Bourne, Kenneth, Watt D. Cameron (editori), University Publications of America, 1983.

Idem, part II *From the First to Second World War*, series H, *The First World War, 1914-1918*, vol. 1, *The Allied and Neutral Powers: Diplomacy and War Aims, I: August 1914-July 1915*, Bourne, Kenneth, Watt D. Cameron (editori), University Publications of America, 1989.

Ibidem, vol. 2, *The Allied and Neutral Powers: Diplomacy and War Aims, II: June 1915-November 1916*, Bourne, Kenneth, Watt D. Cameron (editori), University Publications of America, 1989.

Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd, vol. I, *Memorii, Corespondență diplomatică: 1914-1915*, Elena Mușat, Laura Dumitru (editori), București, Arhivele Naționale ale României, 2020.

Cum s-a prăpădit Țara! Acte și documete oficiale din arhivele diplomației rusești relative la intrarea noastră în acțiune publicate în ziarul „Pravda”, București, Tipografia Profesională Dimitrie C. Ionescu, 1918.

Cuvântările regelui Carol I. 1866-1914, II (1887-1914), Constantin C. Giurescu (editor), București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939.

Documente diplomatice. Evenimentele din peninsula Balcanică. Acțiunea României (20 septembrie-1 august 1913), București, Imprimeria Statului, 1913.

Documente privind Istoria României. Colecția Eudoxiu Hurmuzaki, seria a 3-a, vol. I, Legația română la Petrograd (1914-1918). Documente, Gheorghe E. Cojocaru, Eugen-Tudor Sclifos (editori), București-Brăila, Editura Academiei Române-Editura Istros, 2018.

Idem, seria a 3-a, vol. IV, Rapoarte diplomatice ruse din România (1899-1905), Flavius Solomon, Andrei Cușco, Grigorii Șkundin, Alexandr Stâkalin (editori), București, Editura Academiei Române, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2020.

Documente secrete din Arhiva diplomatică a Ministerului de Externe din Petrograd, Iași, Tipografia Progresul, 1918.

Documents Diplomatique Français 1871-1914, série 3 (1912-1914), tome V (5 décembre 1912-14 mars 1913), Paris, Imprimerie Nationale, 1933

Idem, série 2 (1901-1911), tome IV (5 octobre 1903-8 avril 1904), Imprimerie Nationale, Paris, 1932.

Idem, série 3 (1911-1914), tome X (17 mars-23 juillet 1914), Paris, Imprimerie Nationale, 1936.

Idem, série 3 (1911-1914), tome XI (24 juillet-4 août 1914), Paris, Imprimerie Nationale, 1936.

Idem, série 3 (1912-1914), tome IV (1 octobre-4 décembre 1912), Paris, Imprimerie Nationale, 1932.

Emile Laloy, Les documents secrets des archives du ministère des affaires étrangères de Russie publiés par les bolcheviks, Paris, Editura Bossard, 1919.

Gabriel Leanca (editor), L'entrée de la Roumanie dans la Grande Guerre. Documents diplomatiques français (1 er janvier-9 septembre 1916), Paris, L'Harmattan, 2016.

Intrarea României în Primul Război Mondial: negocierile diplomatice în documente din arhivele ruse, 1914-1916, Vadim Guzun (editor), Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2016.

Krasnyy Arkhiv. Istoricheskiy zhurnal, tom 1 (26), Moscova, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1928.

Idem, tom 2 (27), Moscova, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1928.

Idem, tom 3 (28), Moscova, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1928.

Idem, tom 4 (29), Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, Moscova, 1928.

Idem, tom 6 (31), Moscova, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1928.

Les documents secrets des archives du Ministère des Affaires Étrangères de Russie publiés par les bolcheviks, editor Émile Laloy, Paris, Éditions Bossard, 1919.

M. N. Pokrovskiy, *Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne*, tom I, Leningrad, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1925.

Mezhdunarodnyye otnosheniya v epokhu imperializma. Dokumenty iz arkhivov tsarskogo i vremennogo pravitel'stv 1878-1917gg. (MOEI), seria III (1914-1917), tom III (14 martie-13 mai 1914), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1933.

Idem, tom V (23 iulie-4 august 1914), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1934.

Idem, tom VI (5 august 1914-13 ianuarie 1915), partea 1, Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1935.

Idem, tom VII (14 ianuarie-23 mai 1915), partea 1 (14 ianuarie-23 martie 1915), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1935.

Idem, tom VII (14 ianuarie-23 mai 1915), partea 2 (24 martie -23 mai 1915), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1935.

Idem, tom VIII (24/11 mai-16/3 octombrie 1915), partea 1 (11/24 mai-22 iulie/4 august 1915), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1935.

Idem, tom VIII (24/11 mai-16/3 octombrie 1915), partea 2 (5 august/23 iulie-16/3 octombrie 1915), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1935.

Idem, tom IX (17 octombrie 1915-13 ianuarie 1916), Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, Moscova, 1937.

Idem, tom X (14 ianuarie-13 aprilie 1916), Moscova, Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo, 1938.

Ministerstvo Inostrannykh Del Rossiy v gody Pervoy Mirovoy Voyny. Sbornik Dokumentov, A.I. Kuznetsov (coord.), Tula, Izdatel'stvo Akvarius, 2014.

Rapoarte diplomatice ruse din România (1888-1898), Flavius Solomon, Adrian-Bogdan Ceobanu, Andrei Cușco, Grigorii Șkundin (editori), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014.

Războiul european. Cauzele războiului după documentele diplomatice din «Cartea Galbenă» franceză, București, Librăria Nouă, 1914.

România în Războiul Mondial 1916-1919, vol. 1 *Documente-Anexe*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1934.

Românii în „Marele Război”: anul 1915. Documente, impresii, mărturii, Mihail E. Ionescu (coord.), București, Editura Militară, 2015, p. 100. 19 aprilie/2 mai 1915, Serghei Sazonov către ambasadorii de la Paris și Londra.

Sbornik "dokumentov" iz "Arkhiva byvshago Ministerstva Inostrannykh Del", nr. 7, ediția a II-a, Petrograd, Tipografiya Komissariata po Inostrannym" Delam", 1917

Sbornik dogovorov Rossii s drugimi gosudarstvami. 1856-1917, Ye. A. Adamov (coord.), Moscova, Gosudarstvennoye izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1952.

Sorin Cristescu (editor), *Regele Carol I în rapoartele diplomatice austro-ungare (1877-1914)*, vol. 3 (1908-1913), București, Editura Pandeia, 2013.

Idem, *Scrisorile Regelui Ferdinand al României*, vol. I, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2015.

Un livre noir. Diplomatie d'avant-guerre et de guerre d'après les documents des archives russes (1910-1917), préface de René Marchard, tom III (august 1914-aprilie 1915), Paris, Librairie du Travail, 1922.

Ye. A. Adamov (coord.), *Konstantinopol' i prolivy, Po sekretnym dokumentam b. Ministerstva Inostrannykh Del*, Moscova, Izdaniye Litizdata NKID, 1925.

Memorii, corespondență și alte scrieri de epocă

Adamov, Ye. A. (coord.), *Konstantinopol' i prolivy, Po sekretnym dokumentam b. Ministerstva Inostrannykh Del*, Moscova, Izdaniye Litizdata NKID, 1925.

Averescu, General Alexandru, *Răspunderile*, Editura Ligei Poporului, 1918.

Idem, *Notițe zilnice din războiu. 1914-1916 (Neutralitatea)*, București, Institutul de Arte Grafice și Editură „Apollo”, 1937.

Bertie, Lord, *Za kulisami Antanty. Dnevnik britanskogo posla v Parizhe 1914-1919*, traducere și note E. S. Berlovich, Moscova, Gosudarstvennoye Izdatel'stvo, 1927.

Blondel, Yvonne, *Jurnal de război 1916-1917. Frontul de sud*, București, Institutul Cultural Român, 2005.

Bogdan-Duică, G., *Diplomația și politica externă a României*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1922.

Bubnov, A., *V tsarskoy Stavke. Vospominaniya admirala Bubnova*, New York, Izdatel'stvo imeni Chekhova, 1955.

Buchanan, Sir George, *My mission to Russia and other Diplomatic Memories*, vol. I, Boston, Little, Brown and Company, 1923.

Buxton, Noël, Leese, C. Leonard, *Balkan problems and european peace*, New York, Charles Scribner's sons, 1919.

Cădere, Victor G., *Questions juridiques et diplomatiques roumaines*, Paris, Librairie de Jurisprudence ancienne et moderne „Édouard Duchenin”, 1936.

Cristescu, Sorin, *Carol I. Corespondența personală. 1878-1912*, București, Tritonic, 2005.

Idem, *Carol I și politica României (1878-1912)*, București, Editura Pandeea, 2007.

Idem, *Ultimele 67 de zile din domnia regelui Carol I al României. Telegrama.*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2016.

Cruttwell, Charles Robert Mowbray Frazer, *A history of the Great War, 1914-1918*, ediția a II-a, Oxford, Clarendon Press, 1936.

Cuvântări de Ferdinand I, Regele României, 1889-1922, București, Din publicațiile „Fundăției Culturale-Principele Carol”, 1922.

Czernin, Count Ottokar, *In the World War*, Londra, Cassel and Company LTD, 1919.

Din viața regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș, București, Imprimeria Națională, 1939.

Djuvara, Trandafir *Misiunile mele diplomatice (1887-1925)*, Iași, Institutul European, 2009.

Dnevniki i dokumenty iz lichnogo arkhiva Nikolaya II. Vospominaniya. Memuary, Minsk, Izdatel'stvo Harvest, 2003.

Duca, I. G. *Memorii*, vol. I *Neutralitatea*, partea I-a (1914-1915), București, Editura Expres, 1992.

Idem, *Memorii*, vol. II, *Neutralitatea*, partea a II-a (1915-1916), Timișoara, Editura Helicon, 1993.

von Falkenhayn, Erich, *Verkhovnoye komandovaniye 1914-1916 v yego vazhneyshikh resheniyakh*, traducere din germană de E. Sneseva, Moscova, Vysshiiy Voyennyi Redaktsionnyy Sovet, 1923.

Filitti, I. C., *Jurnal*, vol.I (1913-1919), Târgoviște, Editura „Cetatea de Scaun”, 2008.

Filitti, Ioan D., *Politica externă a României și atitudinea ei în conflictul european*, București, Tiparul Institutului de Arte grafice și Editură „Minerva”, 1915.

Ionescu, Take, *Amintiri. Discursuri pentru România Mare*, ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de Nicolae Șerban Tanașoca, Editura Fundației PRO, București, 2005.

Iorga, Nicolae, *Războiul nostru în note zilnice*, vol. I, 1914-1916, Craiova, Editura Ramuri, 1927.

Idem, *Correspondance diplomatique roumaine sur le roi Charles I-er (1866-1880)*, Editura Gamber, Paris, 1923.

Idem, *Histoire des Etats Balcaniques jusqu'a 1924*, Paris, Librairie Universitaire J. Gamber, 1925.

Idem, *La place des Roumains dans l'histoire universelle*, III (Époque contemporaine), București, Édition de l'institut d'études Byzantines, 1936.

Istoriya postanovki pamyatnika Imperatoru Aleksandru I Blagoslovennomu v Kishchinev, Chișinău, Editura I. I Guzin, 1914.

Izvolzky, Alexander, *Recollections of a foreign minister (Memoirs of Alexander Izvolzky)*, traducere de Charles Louis Seeger, Dpoibleday, Page & Company, Toronto, 1921.

Kennard (Barclay), Lady Dorothy Katherine, *A Roumanian diary. 1915, 1916, 1917*, Londra, William Heineman, 1917.

Kharitonov, S. A. (coord.), *Pervaya mirovaya voyna 1914-1918 gg. v dnevnikakh i vospominaniyakh ofitserov Russkoy imperatorskoy armii*, Moscova, ROSSPEN, 2016.

Klembovskiy, V. N., *Strategicheskiy ocherk voyny 1914-1918 gg., tom 5 - Period s oktyabrya 1915 g. po sentyabr' 1916 g. Pozitsionnaya voyna i proryv avstriytsev yugo-zapadnym frontom*, Moscova, Gosudarstvennaya tipografiya, 1920.

La Guerre de 1914. Recueil de documents interessant le droit international, tome II (documents 380 à 670) avec un avant-propos de M. Paul Fauchille, editor A. Pedone, Paris, Librairie de la Cour d'Appel et de L'Ordre des avocats, 1916-1921.

Lahovary, Ion N., *România și războiul european*, București, Tipografia „Jockey-Club” Ion C. Văcărescu, 1916.

Lamouche, Léon, *Quinze ans d'histoire balkanique (1904-1918)*, Paris, Payot, 1928.

Laşkov, Nikolae, *Stolet'ye prisoyedineniya Bessarabiy k Rossii*, Chişinău, Tipografiya Bessarabskago Gubernskago Pravleniya, 1912.

Idem, *Otkrytiye v Kishineve pamyatnika Imperatoru Aleksandru I Blagoslovennomu Yego Velichestvom Gosudarem Imperatorom Nikolayem II, 3-go iyunya 1914 goda*, Chişinău, Tipografiya Bessarabskago Gubernskago Pravleniya, 1914.

Idem, *Prazdnovaniye stoletnego yubileya prisoyedineniya Bessarabii k Rossii, Izdaniye bessarabskogo gubernskago yubileynogo komiteta*, Chişinău, 1914.

Les années fatales. Souvenirs de M.S. Sazonov, ancien Ministre des Affaires Étrangères de Russie (1910-1916), Paris, Imprimerie Payot, 1927.

Liddell Hart, Captain B. H., *The real war. 1914-1918*, Boston, Little Brown and Company, 1930.

Machikin, E. G. (coord.), *General V. A. Sukhomlinov. Dnevnik. Pis'ma. Dokumenty*, Moscova, ROSSPEN, 2014.

Magnus, Leonard A., *Roumania's cause and ideals*, Londra, Kegan Paul, Trench Trubner & Co, 1917

Maiorescu, Titu, *România şi Războiul Mondial. Însemnări zilnice inedite*, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1999.

Marghiloman, Alexandru, *Note politice*, vol. I: 1897-1915, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice Eminescu, 1927.

Idem, *Note politice*, vol. I, Bucureşti, Editura Scripta, 1993.

Maria, regina României, *Povestea vieţii mele*, vol. II, Partea a IV-a, 1906-1914, Bucureşti, Editura Eminescu, 1997.

Maria, regina României, Jurnal de război, vol. I, 1916-1917, ediţie integrală necenzurată, traducere de Anca Bărbulescu, ediţie îngrijită de Lucian Boia, Bucureşti, Humanitas, 2014.

Eadem, vol. II, 1917-1918, ediţie integrală necenzurată, traducere de Anca Bărbulescu, ediţie îngrijită de Lucian Boia, Bucureşti, Humanitas, 2015

Eadem, vol. III, 1918, ediţie integrală necenzurată, traducere de Anca Bărbulescu, ediţie îngrijită de Lucian Boia, Bucureşti, Humanitas, 2015.

Marriot, J.A.R., *The Eastern Question. An historical study in European diplomacy*, Oxford, Clarendon Press, 1917.

Mémoires de sir George Buchanan, ancien ambassadeur d'Angleterre en Russie (1910-1917), Paris, Payot, 1925.

Mémoires du Général Broussilov. Guerre 1914-1918, prefată de general Niessel, Paris, Librairie Hachette, 1929.

Mémoires de Maréchal Joffre. 1910-1917, vol. II, Paris, Librairie Plon, 1932.

Milioukov, Paul, Seignobos, Ch., Eisenmann, L., *Histoire de Russie*, tom III *Réformes, Réactions, Révolutions*, Paris, Librairie Ernest Leroux, 1933.

Miller, William, *The Otoman Empire and its successors, 1801-1922*, ediție revizuită și adăugită, Cambridge, University Press, 1923.

Mirovaya vojna (Kratkiy ocherk). K 25 letiyu ob"yavleniye voyny (1914-1939), Belgrad, Izdaniye „Tsarskago Vestnika”, 1939.

Ol'denburg, S. S., *Gosudar' Imperator „Nikolay Aleksandrovich”*, Berlin, Izdatel'stvo Styag „Fond po izadniyu tsarskikh portretov”, 1922.

Paléologue, Maurice, *Russie des tsars pendant la Grande Guerre*, Paris, Librairie Plon, 1921.

Idem, *Russie de Tsars pendant la Grande Guerre*, vol. II, 3 juin 1915-18 août 1916, Paris, Librairie Plon, 1922.

Pelivan, Ion G., *Chronologie de la Bessarabie depuis son annexion à la Russie (1812) jusqu'à la ratification de l'Union de la Bessarabie à la Roumanie par l'Assemblée Constituante de la Grande Roumanie (29 décembre 1919)*, Paris, Imprimerie des artes et apports, 1920.

Pétin, Général, *Le drame Roumain. 1916-1918*, Paris, Payot, 1931.

Petrescu, Costin, *La Iași, în timpul războiului, 1916-1917. Însemnările unui pictor refugiat*, București, Humanitas, 2018.

Petrescu-Comnen, Nicolae, *Însemnări despre războiul românesc (1916-1917)*, Cristian-Dragoș Căldăraru (editor), ediție bilingvă, Galați, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2018.

Philips Price Morgan (ed.), *The diplomatic history of the war*, ediție revizuită, Londra, Alle &Unwin LTD, 1915.

Platonov, S., *Histoire de la Russie. Des origines à 1918*, Paris, Payot, 1929.

Poincaré, Raymond, *Au service de la France*, vol. V, *L'invasion*, Paris, Librairie Plon, 1928.

Idem, *Au service de la France. Neuf années de souvenirs*, vol. VI *Les Tranchées 1915*, Paris, Librairie Plon, 1930.

Idem, *Au service de la France. Neuf années de souvenirs*, vol. VII *Guerre de Siège 1915*, Paris, Librairie Plon, 1932.

Idem, *Au service de la France. Neuf années de souvenirs*. vol. VIII *Verdun 1916*, Paris, Librairie Plon, 1931.

Politica externă a României. 19 prelegeri publice organizate de Institutul Social Român, Mircea Djuvara ... [et al.]: cu o anexă de documente cuprinzând tratate, convenții, și alt material în legătură cu Societatea Națiunilor și problemele de politică externă a României (text francez), București, Cultura Națională, 1926?.

Polizu-Micșunești, N., *Nicolae Filipescu. Însemnări 1914-1916*, București, Editura Universul, 1937.

Rambaud, Alfred, *Histoire de la Russie, depuis les origines jusqu' à nos jours*, Paris, Hachette&Cie, 1900.

Renouvin, Pierre, *La crise européenne et la Grande Guerre (1904-1918)*, Paris, Librairie Félix Alcon, 1934.

România în Războiul Mondial 1916-1919, vol. I (cap. I-VIII), Ministerul Apărării Naționale, Marele Stat Major, Serviciul „Istorie”, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, București, Imprimeria Națională, 1934.

Rosetti, General Radu R., *Mărturisiri (1914-1918)*, București, Editura Mondelism, 1997.

de Saint-Aulaire, Contele, *Confesiunile unui bătrân diplomat*, traducere din limba franceză de Ileana Sturdza, București, Humanitas, 2002.

Idem, *Însemnările unui diplomat de altădată în România, 1916-1920*, traducere din franceză de Ileana Sturdza, ediția a II-a, București, Humanitas, 2016.

Sazonov, Serge, *Fateful years: 1909-1916. The Reminiscences of Serge Sazonov. Russian Minister for Foreign Affairs. 1914*, Londra, Jonathan Cape, 1928.

Idem, *Vospominaniya*, Minsk, Harvest, 2002.

de Schelking, Eugene, *Recollections of a russian diplomat*, New York, The Macmillian Company, 1918.

Seymour, Charles, *Les antécédents diplomatiques de la Guerre, 1870-1914*, Paris, Librairie de la Société du Recueil Sirey, 1919.

Shatsillo, K. F. (editor), *Dnevnik Imperatora Nikolaya II*, Moscova, Izdatel'stvo Orbita, 1991.

Shebenko, Nikolai Nikolaevich, *Souvenirs, essai historique sur les origines de la Guerre de 1914*, Paris, Biblioteque diplomatique, 1936.

Sloane, William M., *The Balkans. A laboratory of history*, New York, Eaton&Mains, 1914.

Stere, Constantin, *Marele Războiu și politica României*, București, Atelierele societății anonime „Poporul”, 1918.

The letters of the Tsar to the Tsaritsa (1914-1917), translated by A.L. Hynes from the official edition of the Romanov Correspondence, Stanford, Hoover Institution Press, 1973.

Thenevet, General, *La Grande Guerre (1914-1918)*, Paris, Librairie Armand Colin, 1923.

von Tirpitz, Alfred, *My memoirs*, vol. I, New York, Dodd, Mead and Company, 1919.

Trofin, Ion. G., *Studiu analitic rezumativ asupra Războiului Mondial. 1914-1918*, Sibiu, Tip. Șc. Apl. A Cav, 1937.

Vopicka, Charles J., *Secrets of the Balkans. Seven years of a diplomat's life in the storm centre of Europe*, Rand McNally&Company, Chicago, 1921.

Whiting Halsey, Francis, *The literary difest. History of the World War. Compiled from Original and Contemporary sources: American, British, French, German and others*, vol VIII *The war against Turkey in the Caucasus, Egypt, Palestine, The Dardanelles and Gallipoli, Arabia and Mesopotamia - Serbia's tragic defeat, Roumania overrun and the final victor of the Entente under D'Espery, August 1, 1914 – October, 1918*, New York, Funk&Wagnalls, 1919.

Woods, Henry Charles, *The cradle of the war. The Near East and Pan-Germanism*, Boston, Little, Brown and Company, 1918.

Zamfirescu, Duiliu, *Bosforul și Dardanelele față de interesele românești*, ședința din 13 martie 1915, București, Librăriile Socec & Co, 1915.

Periodice

„Adevărul”, Iași, an XXV, 1912; an XXVII, 1914.

„Adunarea Deputaților, Sesiunea Ordinară”, 1915-1916, 1920.

„Albina”, București, an XV, 1912; an XVII, 1914.

„Apărarea Națională”, Craiova, an I, seria II, 1911, 1912.

„Bessarabskaya Zhizn”, Chișinău, an XI, 1914.

„Curierul Constanței”, Constanța, an I, 1914.

„Cuvânt Moldovenesc”, Chișinău, an I, 1914.

„Democrația Conservatoare”, Ploiești, an VI, 1912.

„Dimineața”, București, an IX, 1912; an XI, 1914.

„Epoca”, București, an XXI, 1914.
„Evenimentul”, Iași, an XX, 1912; an XXII, 1914.
„Flacăra”, București, an I, 1912.
„Foaia Noastră”, București, an III, 1912.
„Fulgerul”, Iași, an IV, 1912.
„Kishinevskiye Eparkhial'nyye Vedomosti”, 1914.
„L'indépendance Roumaine”, București, an 36, 1912; an 37, 1914.
„La Bessarabie”, Paris, an I, 1920.
„La Roumanie”, București, an XVII, 1914.
„Liberalul Constanței”, Constanța, an I, 1914.
„Luceafărul”, Sibiu, an XI, 1912.
„Minerva”, București, an VI, 1914.
„Opinia”, Iași, an XI, 1914; an XII, 1915.
„Românul”, București, an 44, 1914.
„Seara”, București, an IV, 1914.
„Universul”, București, an XXXI, 1913.
„Viața Românească”, București, an VII, 1912.

Instrumente de lucru

Bol'shaya rossiyskaya entsiklopediya, Yu. S. Osipov (coord.), vol 22, Moscova, Nauchnoye izdatel'stvo „Bol'shaya rossiyskaya entsiklopediya”, 2013.

Bol'shaya sovetskaya entsiklopediya, B. A. Vvedenskiy (redactor principal), vol. 37, ediția a II-a, Moscova, Gosudarstvennoye Nauchnoye Izdatel'stvo „Bol'shaya sovetskaya entsiklopediya”, 1955.

Dicționar diplomatic (Petre Bărbulescu coord.), București, Editura Politică, 1979.

Dukes, Paul, *A history of Russia. Medieval, Modern, Contemporary, c. 882-1996*, ediția a 3-a, Londra, MACMILLAN Press LTD, 1997.

Georgescu, Vlad, *Istoria Românilor. De la origini până în zilele noastre*, ed. III, București, Humanitas, 1992.

Giurescu, Dinu C., *Istoria României în date*, București, Editura Enciclopedică, 2003.

Hogg, Ian V., *Dicționarul Primului Război Mondial*, București, Editura Niculescu, 2007.

Istoria Românilor, vol. VII, tom II, *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, Gheorghe Platon (coord.), București, Editura Enciclopedică, 2003.

Malița, Mircea, *Rumynskaya diplomatiya. Istoricheskiy obzor*, București, Izdatel'stvo Meridiane, 1970.

Neagoe, Stelian, *Enciclopedia istoriei politice a României (1859-2002)*, București, Editura Institutului de științe și relații internaționale, 2003.

Nekipelov, A. D. (editor), *Novaya Rossiyskaya Entsiklopediya*, tom I, Moscova, Izdatel'stvo Entsiklopediya, 2003.

Nicolescu, Nicolae C., *Enciclopedia șefilor de guvern al României. 1862-2006*, București, Editura Meronia, 2006.

Ocherki istorii Ministerstva Inostrannykh Del Rossii, tom III, *Biografii ministrov inostrannykh del 1802-2002 gg.*, Moscova, Izdatel'stvo OLMA-PRESS, 2002.

Oncescu, Iulian, *Bibliografie istorică a relațiilor româno-franceze (1853-1878)*, Târgoviște, Editura Transversal, 2009.

Otechestvennaya Istoriya. Istoriya Rossii s drevneyshikh vremen do 1917 goda, V. L. Yanin (redactor), tom I (A-D), Moscova, Nauchnoye Izdatel'stvo „Bol'shaya Rossiiskaya Entsiklopediya”, 1994.

Palmowski, Jan, *A dictionary of contemporary world history: from 1900 to the present day*, ediția a II-a, New York, Oxford University Press, 2003.

Platon, Gh., Cristian, V., *Istoria modernă a României (compendiu)*, Iași, 1980.

Pokhlebin, V. V., *Vneshnyaya politika Rusi, Rossii i SSSR za 1000 let v imenakh, datakh i faktakh. (Spravochnik Vypusk I: Vedomstva vneshney politiki i ikh rukovoditeli)*, Moscova Izdatel'stvo „Mezhdunarodnyye otnosheniya”, Moscova, 1992, p. 232-233.

Reprezentanțele diplomatice ale României, vol. I (1859-1917), București, Editura Politică, 1967.

Rossiya v Pervoy mirovoy voyne, 1914-1918, entsiklopediya v trekh tomakh, tom 1, A-Ѓ, A.K. Sorokin, ROSSPEN, Moscova, 2014.

Scurtu, Ioan, *Enciclopedia de istorie a României*, vol. II, București, Editura Meronia, 2003.

Sorokin, K. (coord.), *Rossiya v Pervoy mirovoy voyne, 1914-1918, entsiklopediya v trekh tomakh*, tom 2, K-II, Moscova, ROSSPEN, 2014.

Zallesskiy, K. A., *Kto byl kto v Pervoy Mirovoy Voiyne. Biograficheskiy entsiklopedicheskiy slovar'*, Moscova, Izdatel'stvo Astrel', 2003.

Lucrări și studii generale

Agrigoroaiei, Ion (coord.), *România în relațiile internaționale. 1699-1939*, Iași, Junimea, 1980.

Alexeeva, I. V., *Posledneye desyatiletie Rossiyskoy Imperii: Duma, tsarizm i soyuzniki Rossii po Antante 1907-1917 gody*, Sankt Petersburg, Izdatel'stvo Al'yans-Arkheo, 2009.

Anderson, Eugene N., *Modern Europe in World Perspective. 1914 to the Present*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1961.

Anderson, M. S., *The Eastern Question. 1774-1923. A study in International Relations*, Londra, Macmillan Education, 1966.

Atanasiu, Victor (coord.), *România în primul Război Mondial*, București, Editura Militară, 1979.

Ayrapetov, Oleg, *Vneshnyaya politika Rossiyskoy Imperii. 1801-1914*, Moscova, Izdatel'stvo Yevropa, 2006.

Ayrapetyan, M. E., Kabanov, P. F., *Pervaya Mirovaya Imperialisticheskaya Voyna 1914-1918 gg.*, Moscova, Izdatel'stvo Prosveshcheniye, 1964.

Bakhturina, A. Yu., *Okrainy Rossiyskoy Imperii: Gosudarstvennoye upravleniye i natsional'naya politika v gody Pervoy Mirovoy Voyny (1914-1917 gg.)*, Moscova, ROSSPEN, 2004.

Bălan, Marius Nicolae, Leanca, Gabriel, (coord.), *Cultură juridică, stat, și relații internaționale în epoca modernă. Omagiu Profesorului Corneliu-Gabriel Bădărău*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017.

Bergamini, John D., *The tragic dynasty. A history of the Romanovs*, Londra, Constable & Co Ltd., 1970.

Berindei, Dan (coord.), *Istoria Românilor-Constituirea României Moderne (1821-1878)*, vol VII, tom I, Editura Enciclopedică, București, 2003.

Blagodatskikh, Irina, „Bukovina v rossiysko-rumynskikh otnosheniyakh v gody Pervoy Mirovoy Voyny” în *Rusin*, nr. 1 (3), 2006, Chișinău, p. 66-81.

Bodea, Cornelia, Seton-Watson, Hugh, R. W. *Seton-Watson și români. 1906-1920*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.

Boicu, L., Cristian, V., Platon, Gh., *România în relațiile internaționale. 1699-1939*, Iași, Editura Junimea, 1980.

Bovykin, V. I., *Ocherki istorii vneshney politiki Rossii. Konets XIX veka-1917 god*, Moscova, Gosudarsvennoye Uchebno-Pedagogicheskoye Izdatel'stvo Ministerstva Presvyashcheniya RSFSR, 1960.

Bulei, Ion, *Arcul așteptării. 1914-1915-1916*, București, Editura Eminescu, 1981.

Butnaru, Adrian, *Familia Iamandi. Origine și evoluție istorică (până la mijlocul sec. al XX-lea)* – teză de doctorat, 2013, Iași.

Campus, Eliza, *Din politica externă a României. 1913-1947*, București, Editura Politică, 1980.

Eadem, *Raymond Poincaré (1860-1934). Din istoria relațiilor româno-franceze*, București, Editura Universității din București, 1998.

Castellan, Georges, „Les Balkans, Poudrière du XXe” în *Guerres Mondiales et Conflits Contemporains*, nr. 217, 2005, p. 5-15.

Chiriță, Mihai (coord.), *Statul Major General în arhitectura organismului militar românesc 1859-2009*, studii și comunicări prezentate în sesiunea științifică cu participarea internațională dedicată împlinirii a 150 de ani de la înființarea Statului Major General și Zilele Arhivelor militare – Pitești, 24-25 iulie 2009, București, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, 2009.

Churchill, Winston S., *The world crisis. An abridgement of the classic 4 – volume history of World War I*, New York, Charles Scribner's sons, Toronto, Maxwell Macmillan, 1992.

Ciachir, Nicolae, Berca, Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

Ciachir, Nicolae, *Basarabia sub stăpânire țaristă*, București, 1992.

Idem, *Istoria relațiilor internaționale de la Pacea Westfalică (1648) până în contemporaneitate (1947)*, București, Editura Oscar Print, 1998.

Cioculescu, Șerban Filip, „România în vara anului 1916: paradigma actorului rațional și câteva mecanisme psiho-cognitive specifice procesului decizional” în *Revista de istorie Militară*, nr. 1-2/2016, București, p. 37-53.

Ciupală, Alin, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, Iași, Polirom, 2017.

Clark, Christopher, *Somnambulii. Cum a intrat Europa în război în 1914*, traducere din limba engleză Tripon Cristina, București, Editura RAO, 2015.

Clarkson, Jesse D., *A history of Russia. From ninth century*, Londra, Longmans, 1961.

Cliveti, Gh., Ceobanu, Adrian-Bogdan, Nistor, Ionuț (editori), *Romanian and European Diplomacy. From cabinet Diplomacy to the 21st Century Challenges*, Iași, Trieste, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Beit Casa Editrice, 2012.

Cliveti, Gheorghe, Ceobanu, Adrian-Bogdan, Nistor, Ionuț (coord.), *Cultură, politică și societate în timpul domniei lui Carol . 130 de ani de la proclamarea regatului României*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2011.

Cliveti, Gheorghe, *România modernă și „apogeul Europei”. 1815-1914*, București Editura Academiei Române, 2018.

Idem, *România și „alianțele germane”*, Iași, Junimea, 2015.

Comnène, M. P., „Les revendications de la Nationalité Roumaine. Avec une carte ethnographique”, extrait des Annales des Nationalités, nr. 2, 1918, Lausanne, Librairie Centrale des nationalités, 1918, 16 p.

Corteanu, Andrei, „Războiul European și interesele noastre” extras din *Convorbiri Literare*, București, Editura Autorului, 1915, 270-282.

Craig, Gordon A., *Europe since 1815*, ediția a II-a, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1966.

Crăiniceanu, Grigore, „Neutralitatea României într-un război viitor”, extras din *Revista Armatei*, București, Tipo-Litografia Ed. Wiegand, 1887.

Cristescu, Sorin, *Relații politico-diplomatice și militare europene*, București, Editura Fundației „România de mâine”, 2007.

Cubolteanu, P., „Scrisori din Basarabia” în *Viața Românească*, București, vol. XXV, an VII, 1912, p. 111-114.

Dallin, Alexander, *Russian Diplomacy and the Eastern Europe 1914-1917*, New York, King's Crown Press, 1963.

Danilov, A. A., Kosulin, L. G., *Istoriya Rossii XX vek*, Moscova, Izdatel'skiy dom Yakhont, 1998.

Danilov, Maria, „Preliminarii diplomatice în problema Basarabiei din anii 114-1916” în *Tyragetia*, vol. IX (XXIV), nr. 2, 2015, Chișinău, p. 191-201.

Delureanu, Ștefan, *Italia și România spre Unitatea națională. Un secol de istorie paralelă (1820-1920)*, București, Editura Pandeia, 2010.

Diaconescu, Emil, „România și Marile Puteri după Congresul de la Berlin până la 1914”, extras din *Cercetări Istorice*, anul XIII, Institutul grafic „Presa bună”, Iași, 1937, 180-262.

Idem, „Rusia și chestia strămtorilor în războiul din 1914-1918” extras din *Buletinul Institutului de Istoria Românilor «A.D. Xenopol»*, nr. 2, Tipografia Ligii Culturale”, Iași, 18 p.

Diamandi, Sterie, *Galeria oamenilor politici*, București, Editura Gesa, 1991.

Diamandy, C., *Problema Strămtorilor în Politica externă a României. 19 prelegeri publice organizate de Institutul Social Român*, Mircea Djuvara ... [et al.]: cu o anexă de documente cuprinzând tratate, conveții, și alt material în legătură cu Societatea Națiunilor și problemele de politică externă a României (text francez), București, Cultura Națională, 1926?.

Idem, „La Grande Guerre vue du versant oriental. Un nouvel „homme malade” en Europe” în „Revue des deux monde”, an 97, noiembrie-decembrie, 1927, Paris, 781-204.

Idem, „La Grande Guerre vue du versant oriental. Ma mission en Russie. 1914-1918. La targédie d'une conscience royale” în *Revue des deux monde*, an 99, februarie 1929, p. 794-820.

Dinu, Rudolf, *Diplomazia e societă, 1879-1914*, București, Editura Militară, 2007.

Dobrescu, N., „Biserica din Basarabia de la 1812 până la 1912” în *Convorbiri Literare*, București, an XLVI, nr. 5, mai 1912.

Draghea, Radu S., „Scriitorii basarabeni în secolului al XIX-lea” în *Flacăra*, București, an I, nr. 30, 12 mai 1912.

Dutton, David, *Politica diplomației. Marea Britanie și Franța în Balcani în timpul Primului Război Mondial*, traducere de Stela Tinney și Radu Săndulescu, Chișinău, Museum, 2003.

Florinsky, Michael T., *Russia. A history and an interpretation in two volumes*, vol. II, New York, The Macmillan Company, 1953.

General de Gaulevitch, „Le rôle de la Russie dans la Guerre Mondiale”, extras din *La Revue Hebdomadaire*, nr. din 30 iunie 1934, p. 523-539.

Gerwarth, Robert, Manela, Erez (editori), *Empires at War. 1911-1923*, Oxford, Oxford University Press, 2014.

Gheghel, L. A. (coord.), *Istoriya Rossii*, Ekaterinburg, Izdatel'stvo Delovaya kniga, 2003.

Gilbert, Martin, *The First World War. A complete history*, New York, Henry Holt and Company, 1994.

Glenny, Misha, *The Balkans: 1804-1999. Nationalism, war and the Great Powers*, Londra, Granta Books, 1999.

Idem, *Voyennyya usiliya Rossii v mirovoy voine*, tom I, Paris, Tovarishchestvo obyedinennykh izdateley, 1939.

Golovin, Nikolay, *Rossiya v Pervoy mirovoy voyne*, Moscova, Izdatel'stvo Veche, 2014.

Gooch, G. P., *Recent revelations of European diplomacy*, New York, Russell & Russel, 1967.

Gorun, Hadrian G., *Relații politico-diplomatice și militare ale României cu Franța în primul război mondial*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2009.

Idem, „Revendicările României privind Transilvania, Banatul și Bucovina în perioada neutralității (1915). Mărturii documentare franceze și românești” în *Analele Banatului*, S.N., Arheologie-Istorie, XX, 2010, 331-342.

Idem, „Romania and The Great Powers during World War I. A historical and theoretical” synthesis în *Research and Science Today*, no. 2/2017, 6-11.

Grandomme, Jean-Noël, Roucaud, Michel, Sarmant, Thierry, *La Roumanie dans la Grande Guerre et l'effondrement de l'armée russe. Edition critique des rapports du général Berthelot chef de la mission militaire française en Roumanie. 1916-1918*, préface du général André Bach, Paris, L'Harmattan, 2000.

Grandhomme, Jean-Noël, *România de la Tripla Alianță la Antanta (1914-1919)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2018.

Grant, A. J., Temperley, Harold, *Europe in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, ediția a VI-a, revizuită și editată de Lillian M. Penson, Londra, Longmans, Green and CO, 1952.

Grossu, Silvia, *Presa din Basarabia în contextul socio-cultural al anilor 1906-1944*, Chișinău, Editura Tehnică-Info, 2003.

Guida, Francesco (coord.), *Marele Război și Europa danubiano-balcanică*, Versiunea în limba română îngrijită de Ana-Victoria Sima și Monica Fekete, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016

Hitchins, Keith, *România 1866-1947*, Humanitas, București, 1994.

Hvostov, V. M., Mintz, I. I. *Istoria diplomației*, vol. III, sub îngrijirea lui V. P. Potemkin, București, Editura Cartea rusă, 1948.

Ignatiev, A. V., *Istoriya vneshney politiki Rossii (konets XIX-nachalo XX veka)*, Moscova, Izdatel'stvo „Mezhdunarodnyye otnosheniya”, 1997.

Ioniță, Monica Maria, *Bucovina în Primul Război Mondial*, Bacău, Editura Docutentinar, 2014.

Iordache, Anastasie, *Viața politică în România, 1910-1914*, București, Editura Științifică, 1972.

Idem, *Ion I.C. Brătianu*, București, Editura Albatros, 1994.

Iorga, Nicolae, „Jalea pentru Basarabia pierdută” în *Neamul românesc pentru popor*, București, an III, nr. 21-22, 23 mai 1912.

Idem, „Acte privitoare la istoria Marelui Război”, extras din *Revista Istorică*, an XVIII, nr. 7-9, 1932, București.

Idem, *Istoria Românilor*, vol. X, București, 1939.

Smith Jr., Jay C., *The Russian struggle for power: 1914-1917, A study of Russian foreign policy during the First World War*, New York, Philosophical Library, 1956.

Winter, Jay, Parker, Geoffrey, Habeck, Mary R. (editori), *The Great War and the Twentieth Century*, New Heaven, Yale University, 2000.

Jelavich, Barbara, *History of the Balkans. Twentieth Century*, vol. 2, Cambridge, Cambridge University Press, 1983.

Jelavich, Charles, *Tsarist Russia and Balkan Nationalism. Russian influence in the internal affairs of Bulgaria and Serbia, 1879-1886*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1962.

Jelavich, Charles and Barbara, *The Balkans*, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1965.

Joll, James, *The origins of the First World War*, New York, Longman, 1984.

Kashirin, Vasily Borisovici, „Nesostoyavshayasya ekspeditsiya russkikh vooruzhennykh sil na Balkany osen'yu 1915 goda” în *Novaya i noveyshaya istoriya*, nr. 6, 2004, Moscova, 175-203.

Idem (coord.), *Vostochnaya politika Rumynii v proshlom i nastoyashchem (konets XIX — nachalo XXI vv.)*, Moscova, Tipografia RISI, 2011.

Idem, *Imperatorskiy dom Romanovykh i Balkany*, Moscova, Institut slavyanovedeniya RAN, 2014.

Idem, *Dozornyye na Balkanakh: Russkaya voyennaya razvedka v stranakh Balkanskogo poluostrova nakanune i v gody Pervoy mirovoy voyny*, Moscova, VIKMO-M, 2014.

Keegan, John, *The First World War*, New York, Alfred A. Knopf, 1999.

Khavkin, B. L., „Russkiy front Pervoy mirovoy voyny (1914-1918 gody)” în *Novaya i noveyshaya istoriya*, 1/2014, p. 3-16.

Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. I, București, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, 1922.

Idem, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, ediția a II-a, vol. I, București, Atelierele „Cartea Românească”, 1937.

Idem, „Preludiile diplomatice ale războiului de întregire” în *Viața Românească*, an XXXII, nr. 4, aprilie 1940, București.

Kocho-Williams, Alastair, *Russian and Soviet Diplomacy. 1900-1939*, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

Kornilov, A., *Kurs istoriy Rossiy XIX veka*, Izdatel'stvo Vysshaya Shkola, Moscova, 1993.

Kostrikova, E. G., *Russkaja pressa i diplomatija nakanune pervoj mirovoj vojni. 1907-1914*, Moscova, Institut rossijskoj istorij RAN, 1997.

Kozenko, B. D., „Otechestvennaya istoriografiya Pervoy Mirovoy Voyny” în *Novaya Noveyshaya Istoriya*, 3/2001, Moscova, p. 3-27.

Kurtov, A. A., *Rumyniya: istoki i sovremennoye sostoyaniye vneshnepoliticheskogo pozitsionirovaniya gosudarstva*, Moscova, Tipografiya RISI, 2013.

Liddell Hart, B. H., *History of The First World War*, Londra, Pan Books, 1970.

Lieven, Dominic, *Russia and the origins of the First World War*, Londra, The Macmillan Press LTD, 1983.

Idem (editor), *The Cambridge history of Russia*, vol. II, *Imperial Russia, 1689-1917*, New York, Cambridge University Press, 2006.

Idem, *The end of Tsarist Russia. The march to World War I and Revolution*, New York, Viking, 2015.

Idem, *Towards the flame. Empire, War and the End of Tsarist Russia*, Londra, Allen Lane, 2015.

Malcov, V. L. (coord.), *Mirovyie voyny XX veka*, cartea I, *Pervaya Mirovaya Voina. Istoricheskiy ocherk*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 2002.

Mamina, Ion, *Consilii de Coroană*, București, Editura Enciclopedică, 1997.

Idem, *Monarhia Constituțională în România. Enciclopedie politică. 1866-1938*, București, Editura Enciclopedică, 2000.

Mihalache, Cătălina, Roman, Nicoleta (editori), *Copilării trecute prin război. Povești de viață, politici sociale și reprezentări culturale în România anilor 1913-1923*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021.

Mironov, V. B., *Pervaya Mirovaya Voyna. Bor'ba mirov*, Moscova, Izdatel'stvo OLMA Media Grupp, 2014.

Moisuc, Viorica, *Istoria relațiilor internaționale până la mijlocul secolului al XX-lea*, ediția a III-a, București, Editura fundației România de mâine, 2007.

Morrow Jr., John H., *The Great War. An Imperial history*, Londra, Routledge, 2005.

Mul'tatuli, Petr Valentinovich, *Vneshnyaya politika Imperatora Nikolaya II (1894-1917)*, Moscova, Izdatel'stvo FIV, 2012.

Neagoie, Stelian, *Relațiile internaționale reflectate în Dezbaterile Parlamentului României. 1862-2010*, vol. I, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2011.

Negulescu, Victor, *România în jocul de intrese a Marilor Puteri (1859-1989)*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

Nezhinskiy, L. N., Ignat'yev, A.V. (coord.), *Rossiya i Chernomorskiye prolivy (XVIII-XX-stoletiya)*, Moscova, Izdatel'stvo Mezhdunarodnyye ornosheniya, 1999.

Nicolescu, Gheorghe, *România în relațiile internaționale. Acțiuni politice și militare în perioada 1877-1939*, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2004.

Nistor, Paul, Ceobanu, Adrian-Bogdan, *Diplomație și destine diplomatice în lumea românească*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2011.

Notovici, F. I., *Diplomaticheskaya bor'ba v gody Pervoy Mirovoy Voyny*, tom I, *Poterya soyuznikami Balkanskogo poluostrova*, Moscova, Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1947.

Oldenburg, S. S., *Tsarstvovaniye Imperatora Nikolaya II*, Sankt Peterburg, Izdatel'stvo Petropol', 1991.

Oleynikov, A. V., „Teatry deystviy russkoy imperatorskoy armii v kompanii 1916 g. v operativno-strategicheskome kontekste” în *Istoricheskiy Vestnik. Pervaya Mirovaya Voyna. 1916 god*, tom 18, S. M. Iskhakov (coord.), 2016, Moscova, p. 42-71.

Pavel, Teodor, *Românii și rivalitatea germano-rusă 1905-1918*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003.

Pavelescu, Șerban. „Memoria și istoriografia Primului Război Mondial în anii interbelici. Un inventar al tematicilor de dezbatere și al istoriografiei dedicate subiectului” în *Revista de Istorie Militară*, nr. 3-4/2015, București, p. 9-18.

Perré, Jean, *Les mutations de la guerre moderne. De la Révolutions Française a la Révolution Nucléaire. Les guerres nationales, les guerres mondiales et leurs après-guerrea (1792-1962)*, Paris, Payot, 1962.

Pervaya mirovaya voyna v otsenke sovremennikov: vlast' i rossiyskoye obshchestvo. 1914–1918, vol. 4, tom 1, *Evolyutsiya vzglyadov*, V. V. Zhuravlev (coord.), Moscova, ROSSPEN, 2014.

Pervaya mirovaya voyna v otsenke sovremennikov: vlast' i rossiyskoye obshchestvo. 1914–1918, vol. 4, tom 3, *Liberal'nyy vzglyad na voynu: cherez katastrofu k vozrozhdeniyu*, Shelokhayev S. V. (coord.), Moscova, ROSSPEN, 2014.

Petrov, Yu .A. (coord.), *Rossiya v gody Pervoy morovoy voyny: ekonomicheskoye polozheniye, sotsial'nyye protsessy, politicheskiy krizis*, Mosscova, ROSSPEN, 2014.

Pisarev, Yurii A., *Velikiye derzhavy i Balkany nakanune pervoy mirovoy voyny*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1985.

Idem, *Balkany v kontse XIX nachale XX veka, Ocherki stanovleniya natsional'nykh gosudartstv i politicheskoy struktury v Yugo-Vostochnoy Yevrope*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1991.

Pisarev, Yurii A., Mal'kov, V. L., *Pervaya Mirovaya Voyna. Diskussionnyye problemy istorii*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1994.

Platon, Gheorghe, „Intrarea României în primul război mondial. Premisele opțiunii” extras din *Memoriile secțiilor științifice*, seria IV, tom XII, 1987, București, Editura Academiei Române, 1990, 10 p.

Popa, Mircea N., „Contribuții privind relațiile româno-franceze 1900-1914” extras din *Studii. Revistă de istorie*, tom 22, nr. 1, 1969, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969, p. 98-102.

Potemkin, Vladimir, *Istoriya diplomatii v novoye vremya (1872-1919)*, Moscova, Izdatel'stvo Ogiz, 1945.

Préchac, Allain, *Histoire de la Russie avant 1917*, Paris, Bordas, 1974.

Preda, Dumitru, *România și Antanta. Avatarurile unei mici puteri într-un război de coaliție. 1916-1917*, Institutul european, Iași, 1998.

Protopopescu, George, „Tratative dintre guvernul român și Puterile Antantei în perioada 1914-1916” în *Acta Musei Napocensis*, XIV/1977, Cluj-Napoca, p. 527-546.

Recouly, Raymond, *Histoire de la Grande Guerre (1914-1918)*, Paris, Les Éditions de France, 1934.

Renouvin, Pierre, *La crise européenne et la Grande Guerre (1904-1918)*, Paris, Librairie Félix Alcon, 1934.

Roosens, Claude, *Les relations internationales de 1815 à nos jours*, tome I: 1815-1939, Louvain-la-Neuve, Bruylant Academia, 2001.

Rossos, Andrew, *Russia and the Balkans: Inter-Balkan rivalries and Russian foreign policy. 1908-1914*, Toronto, University of Toronto Press, 1981.

Rostunov, I. I., *Russkiy front Pervoy mirovoy voyny*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1976.

Schmitt, Bernadotte E., Vedeler, Harold C., *The World in the crucible 1914-1919 (The rise of modern Europe)*, New York, Harper&Row Publishers, 1984.

Scurtu, Ioan, *Istoria Românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol I, *Carol I*, București, Editura Enciclopedică, 2001.

Idem (coord.), *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, ed. a III-a, București, Editura Institutului Cultural Român, 2003.

Seftiuc, Ilie, Cârțână, Iulian, *România și problema strâmtorilor*, București, Editura Științifică, 1974.

Semanov, S., *Brusilov*, Moscova, Izdatel'stvo „Molodaya Gvardiya”, 1980.

Senyavskaya, Yelena, „Rumyniya v mirovykh voynakh XX veka” în *Obozrevatel'/Observer*, 2/2010, 116-126.

Seton-Watson, Hugh, *The Russian Empire. 1801-1917*, Oxford, Clarendon Press, 1967.

Seton-Watson, R.W., *Histoire des Roumaines. De l'époque Roumaine à l'achèvement de l'Unité*, Paris, Les Presses Universitaire de France, 1937.

Idem, *O istorie a românilor. Din perioada romană până la desăvârșirea unității naționale*, Brăila, Editura Istros, 2009.

Shatsillo, Vyacheslav, *Pervaya Mirovaya Voyna 1914-1918. Fakty. Dokumenty*, Moscova, Izdatel'stvo Olma-Press, 2003.

Sokolovskaya, Olga V., *Balkany v kontse XIX-nachale XX veka. Ocherki stanovleniya natsional'nykh gosudarstv i politicheskoy struktury v Yugo-Vostochnoy Yevrope*, Moscova, 1991.

Solomon, Flavius, Cușco, Andrei, Ceașu, Mihai-Ștefan (editori), *România și statele vecine la începutul Primului Război Mondial: viziuni, percepții, interpretări*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016.

Soroka, Marina, *Britain, Russia, nad the road to the First World War: the Fateful embassy of Count Alexandr Benkendorff (1903-1916)*, Surrey, Ashgate, p. 202-204).

Stan, Constantin I., *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, București, Editura Paideea, 2003.

Stănescu, Marin C., Roz, Alexandru, *Prizonieri și voluntari români din Primul Război Mondial și Marea Unire din 1918*, Arad, „Vasile Goldiș” University Press, 2003.

Stevenson, David, *The fires Wolrd War and international politics*, Oxford, Clarendon Press, 1991.

Stone, Norman, *The Eastern Front. 1914-1917*, New York, Charles Scribner’s Sons, 1975.

Idem, *Pervaya Mirovaya Voyna, Kratkaya istoriya*, tradus din limba engleză de I. V. Lobanov, Moscova, Izdatel'stvo AST, 2010.

Sultan, Dumitru, *Preliminarii ale făuririi statului național unitar român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

Surzhykova, N. V., *Voyenny plen v rossiyskoy provintsii (1914–1922 gg.)*, Moscova, ROSSPEN, 2014.

Svilas, Svetlana, „Rossiyskaya istoriografiya Pervoy mirovoy voyny/Russian Historiography of World War I” în *Belorusskiy zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnykh otnosheniy*, nr.4/2004, Minsk, 69-72.

Taylor, A. J. P. ,*The struggle for mastery in Europe. 1848-1918*, Oxford, Clarendon Press, 1954.

Idem, *The First Wolrd War: An Illustrated history*, ediția 1-a, Londra, Hamish Hamilton, 1963.

Thaden, Edward C., *Russia and the Balkan Alliance of 1912*, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press, University Park, 1965.

Topor, Claudiu-Lucian, *Germania, România și Războaiele Balcanice (1912-1913)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008.

Idem, *Germania și neutralitatea României (1914-1916). Studii istorice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017.

Idem, *„Auf nach Rumänien!” . Belligeranța germano-română (1916-1918)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020.

Torrey, Glenn E., „The Rumanian-Italian Agreement of 23 september 1914” în *The Slavonic East European Review*, iulie 1966, Londra, 403-420.

Idem, *Romania and World War I. A collection of studies*, Iași, The Center for Romanian Studies, 1998.

Idem, *România și Primul Război Mondial*, traducere din limba engleză de Dan Criste, București, Meteor Publishing, 2014.

Varta, Ion, „Contribuții documentare la istoria mișcării naționale din Basarabia la începutul secolului al XX-lea” în *Revista de Istorie a Moldovei*, an IV, nr.3, 1993, Chișinău.

Idem, „Unele aspecte privind mișcarea națională în Basarabia la începutul secolului al XX-lea” în *Revista de Istorie a Moldovei*, an IV, nr.4, 1993, Chișinău.

Idem „Țarismul rus și chestiunea Bucovinei în anii primului Război Mondial” în *Revista Istorică*, tom 6/1995, nr. 5-6, mai-iunie, București, p. 497-508.

Velter, Tiberiu, *Relațiile româno-britanice între anii 1914-1924*, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2000.

Vesa, Vasile, „Din corespondența între președintele Franței Raymond Poincaré și țarul Nicolae al II-lea, privind România în perioada primului război mondial” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, series Historia, fasc. 1, 1970.

Idem, *România și Franța la începutul secolului al XX-lea, 1900-1916*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.

Vetoshnikov, L. V., *Brusilovskiy proryv. Operativno-strategicheskiy ocherk*, Moscova, Gosudarstvennoye Voennoye Izdatel'stvo Narkomata Oborony Soyuza SSR, 1940.

Vinogradov, V.N., *Rumyniya v gody Pervoy Mirovoy Voyny*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1969.

Idem (coord.), *Za balkanskimi frontami pervoy Mirovoy Voyny*, Moscova, Izdatel'stvo Indrik, 2002.

White, John Albert, *Transition to global rivalry. Alliance diplomacy and the Quadruple Entente, 1895-1907*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.

Winter, Jay, Parker, Geoffrey, Habeck, Mary R. (editori), *The Great War ant the Twentieth Century*, New Heaven, Yale University Press, 2000.

Yemets, V. A., *Ocherki vneshney politiki Rossii v period Pervoy mirovoy voyny, Vzaimootnisheniya Rossii a soyuznikami po voprosam vedeniya voyny*, Moscova, Izdatel'stvo Nauka, 1977.

Zayonchikovskiy, Andrei Medardovich, *Pervaya Mirovaya Voyna*, Sankt Petersburg, Izdatel'stvo Poligon, 2002.

Lucrări și studii speciale

Agaki, A.S., *Russko-rumynskiye mezhgosudarstvennyye otnosheniya v kontse XIX-nachale XX v.*, Chișinău, Izdatel'stvo „Shtiintsa”, 1976.

Anghel, Florin, Anton, Mioara (coord.), *Vecinătăți și ziduri. Români și ruși (secolele XVI-XXI)*. Lucrările sesiunii a XVII-a a comisiei mixte a istoricilor din România și Federația Rusă, Constanța, septembrie 2012, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2013.

Balan, Iana, „Vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța dinunie 1914” în *Anuarul Institutului «A.D. Xenopol» din Iași*, vol. LII *Istoriografia în secolul XXI: noi generații, alte abordări*, supliment 2015, p. 229-251.

Eadem, „Dezvelirea monumentului lui Alexandru I la Chișinău” în *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 2/2017, Chișinău, p. 82-99.

Boldur, Alexandru V., *Basarabia în relațiile româno-ruse*, București, Editura Albatros, 2000.

Ceobanu, Adrian-Bogdan, *Politică și diplomatie la sfârșitul secolului XIX. Din istoria relațiilor româno-ruse (1878-1899)*, Iași, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza”, 2017.

Constantin I. Stan, *Aliați și adversari. Relațiile româno-ruse 1916-1920*, București, Editura Pandeia, 2006.

Dobrinescu, Valeriu Florin, Pârvu, Sorin, „Les neutralités de la Roumanie de 1914 à 1916 et de 1939 à 1940: etude comparative”, extras din *Anuarul Institutului de istorie și Arheologie «A.D. Xenopol»*, XXI, 1984, Iași, 453-460.

Drăcea, Anca, *Relațiile româno-ruse în perioada 1876-1878*, Balș, 2011.

Ghișa, Vasile V., *Relațiile economice româno-ruse, experiențe și oportunități*, București, Editura Expert, 2005.

Goron, Hadrian, „Considerations on the Romanian-Russian and Romanian-Bulgarian relations at the beginning of World War I. A few Romanian and French documentary evidence” în *Analele Universității din Craiova*, Seria Istorie, Anul XIX, nr. 1 (25)/2014, p. 67-78.

Idem, „Romania's relations with France and Russia and Bucharest's fears concerning a Bulgarian offensive (Fall of 1915 – August 1916). Some French documentary evidence” în *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*, nr. 1(17), 2015, 29-41.

Govora, N. S., *Relațiile româno-ruse*, vol. II, Madrid, Editura Carpații, 1981.

Iorga, Nicolae, „Constanța 1 iunie 1914” în *Neamul Românesc*, an IX, nr. 22, 8 iunie 1914, Vălenii de Munte.

Mihăilescu, Petru Mihail, *România în calea imperialismului rus. Rusia, România și Marea Neagră*, Iași, Tipo Moldova, 2010.

Negru, Gheorghe, *Țarismul și mișcarea națională a românilor din Basarabia*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2000.

Nuțu, Constantin, *România în anii neutralității (1914-1916)*, București, Editura Științifică, 1972.

Oprea, Ion M., *România și Imperiul Rus*, vol. I 1900-1924, București, Editura Albatros, 1998.

Pop, Ioan-Aurel, (coord.), *Lucrările celei de a XV-a sesiuni a Comisiei bilaterale a istoriilor din România și Rusia (Cluj-Napoca, 6-11 septembrie 2010)*, Academia Română, Centrul de studii transilvane, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2011.

Shkundin, Grigoriy Davidovich, „Rumynskiy faktor v nastupleniyakh rossiyskoy armii v 1916-1917 gg. (Vliyaniye, Proyavleniye, Posledstviya)” în *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 1 (105)/2016, ianuarie-martie, Chișinău, p. 45-63.

Stan, C. I., „Intrarea României în război de partea Puterilor Antantei și atitudinea Româniilor aflați în străinătate”, extras din *Acta Musei Apulensis*, XXIV, Alba-Iulia, 1937.

Topor, Claudiu-Lucian, „Vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța (1914). Ecouri în presa europeană” în *Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»*, vol. XLVI, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 347-353.

Uribes, Ester, „La rencontre de Constantza du 14 juin 1914” în *Revue Roumaine d'Histoire*, tom VII, nr. 2, 1968, București, p. 233-246.

Surse web

<https://web.archive.org/web/20101028173715/http://www.rusdiplomats.narod.ru/ambassadors/girs-mn.html> (accesat pe 30.03.2021).

<https://archive.is/20121225103912/www.rusdiplomats.narod.ru/ambassadors/shebe-ko-mn.html> (accesat pe 30.03.2021).

<https://dlib.rsl.ru/viewer/01004161228#?page=4>, (accesat pe 31.03.2021).

http://xn--d1abichglj9dyd8a.xn--90anlfbebar6i.xn--plai/encyclopedia/history_department/more.htm?id=11596299@SD_Employee, accesat pe 12.04.2021.